श्रीसोमनाथसंस्कृतयुनिवर्सिटी, वेरावलम्

सत्रान्तपरीक्षा -दिसम्बर, २०१८

कक्षा – शास्त्रिद्वितीयवर्षम् (SEM-3)	**प्रश्नपत्रम् – १** (C.F.-2.3.3. Old Course)	गुणा: – ७०
विषय: – अनिवार्यसंस्कृतम्		समय: -२.०० त: ०५.००
दिनाङ्क: – ०४/१२/२०१८	*सन्दर्भग्रन्थ: मध्यसिद्धान्तकौमुदी (व्याकरणेत्तरछात्राणां कृते)* *: न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (व्याकरणच्छात्राणां कृते)*	

मध्यसिद्धान्तकौमुदी (व्याकरणेत्तरछात्राणां कृते)

प्रथमान्विति:

प्रश्न: १ निम्नाङ्कितेषु कयोश्चिद्द्वयो: सवृत्तिकं सोदाहरणञ्च निरूपणं कुरुत । **(१०)**

(१) प्रातिपदिकार्य-लिङ्ग-परिमाण-वचनमात्रे प्रथमा।

(२) अधिशीङ्स्थासां कर्म।

(३) कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे।

प्रश्न: २ निम्नाङ्कितयो: कस्यचिदेकस्य निरूपणं कुरुत । **(१०)**

(१) अधिकरणार्तथे सप्तम्या: प्रयोगं सोदाहरणं निरूपयत।

(२) गति-बुद्धि. . . . .सूत्रं प्रपूर्य सोदाहरणं निरूपयत।

द्वितीयान्विति:

प्रश्न: ३ निम्नाङ्कितासु साधनिकासु पञ्च साधनिका: ससूत्रं व्याख्येया: । **(१०)**

(१) हरि: सेव्यते *(२) अभिनिविशते सन्मार्गम्*

(३)परित: कृष्णम् (४) गोत्रेण गार्ग्य:

(५) अक्ष्णा काण: (६)अग्नये स्वाहा

(७) कृष्णस्य कृति:

प्रश्न: ४ निम्नाङ्कितयो: कस्याप्येकस्य उत्तरं लिखत । **(१०)**

(१) अन्यारादितरर्ते . . . . . सूत्रपूर्तिं कृत्वा व्याख्यां कुरुत।

(२) लक्षणेत्थम्भूत. . . . . . सूत्रपूर्तिं कृत्वा व्याख्यां कुरुत।

तृतीयान्विति:

प्रश्नः ५ निम्नाङ्कितेषु पञ्चानां उत्तराणि लिखत । **(१०)**

(१) उभसर्वतसो: . . . . कारिकां लिखत।

(२) दुह्याच पच् . . . . . .आदय: षोडश के ?

(३) अन्तरेण हरिं न सुखम् इति केन सूत्रेण सिद्ध्यति ?

(४) अभिरभागे इति सूत्रं किं निरूपयति ?

(५) नम: स्वस्ति. . . . . . सूत्रेण कुत्र कुत्र चतुर्थी भवति ?

(६) पञ्चम्यपाङ्परिभि: सूत्रस्य उदाहरणं स्पष्टं कुरुत।

(७) चर्मणि द्वीपिनं . . . . . .कारिकां लिखत।

प्रश्नः ६ निम्नाङ्कितयो: एकस्य उत्तरं लिखत । **(१०)**

(१) कारकस्य व्युत्पत्तिं कारकनामानि च विलिख्य कर्मप्रवचनीयसंज्ञां निरूपयत।

(२) सम्प्रदान–अपादानयो: प्रधानसूत्रे विविच्य उदाहरणानि लिखत।

चतुर्थान्विति:

प्रश्नः ७ निम्नाङ्कितेषु दशानां लघूत्तराणि लिखत । **(१०)**

(१) कारकाणि कति ?

(२) परिमाणमात्रस्य उदाहरणं किम् ?

(३) अनुक्ते कर्मणि का विभक्ति: ?

(४) के कर्मप्रवचनीया:?

(५) समयायोगे का विभक्ति:?

(६) करणसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम् ?

(७) 'दण्डेन घट:' केन सूत्रेण सिद्ध्यति ?

(८) 'अपाय' शब्दस्य कोऽर्थ: ?

(९) कृद्योगे अनुक्ते कर्तरि का विभक्ति: भवति ?

(१०) अतसर्वप्रत्ययस्य योगे का विभक्ति: भवति ?

(११) 'एनप्' प्रत्यान्तस्य किं उदाहरणम् ?

(१२) साधुनिपुणाभ्यां का विभक्ति:?

(१३) आधारस्य के त्रय: प्रकारा: ?

(१४) अप–आङ्–परि त्रयाणां योगे का विभक्ति: ?

(१५) मुक्तये हरिं भजति इति कस्योदाहरणम् ?

न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (व्याकरणच्छात्राणां कृते)

प्रथमान्वितिः

प्रश्नः १ निम्नलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः व्याख्यात्मकम् उत्तरं लिखत । **(१०)**

(१) सामान्य द्विविधं प्रोक्तं परं चारपमेव च ।
द्रव्यादित्रिकवृत्तिस्तु सत्ता परतयोच्यते ॥

(२) द्रव्यं गुणस्तथा कर्म सामान्यं सविशेषकम् ।
समवायस्तथाऽभावः पदार्थाः सप्त कीर्तिता ॥

(३) अभावस्तु द्विधा संसर्गान्योन्याभावभेदतः ।
प्रागभावस्तथा ध्वंसोऽप्यत्यन्ताभाव एव च ॥

प्रश्नः २ निम्नलिखितयोः कस्यचिद् एकस्य निबन्धात्मकम् उत्तरं लिखत । **(१०)**

(१) न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्यनुसारं मङ्गलाचरणं व्याख्याय मङ्गलवादं निबध्नीत ।

(२) तमसो द्रव्यत्वे पूर्वपक्षमुत्थाय खण्डयत ।

द्वितीयान्वितिः

प्रश्नः ३ निम्नलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः कारिकयोः व्याख्यां लिखत । **(१०)**

(१) येन सह पूर्वभावः कारणमादाय वा यस्य ।
अन्यं प्रति पूर्वभावे ज्ञाते यत्पूर्वभावविज्ञानम् ॥

(२) क्षितिर्जलं तथा तेजः पवनो मन एव च ।
परापरत्वमूर्तत्वक्रियावेगाश्रया अमी ॥

(३) अनित्या तु तदन्या स्यात् सैवावययोगिनी ।
सा च त्रिधा भवेद्देहमिन्द्रियं विषयस्तथा ॥

प्रश्नः ४ निम्नलिखितयोः कस्यचिद् एकस्य निबन्धात्मकम् उत्तरं लिखत । **(१०)**

(१) अन्यथासिद्धनिरूपणं यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।

(२) भूतात्मनोः साधर्म्यनिरूपणं लिखत ।

तृतीयान्वितिः

प्रश्नः ५ निम्नलिखितेषु कयोश्चिद् द्वयोः व्याख्यात्मकम् उत्तरं लिखत । **(१०)**

(१) इन्द्रियं रसनं सिन्धुर्हिमादिर्विषयो मतः ।
उष्णः स्पर्शः तेजस्तु स्याद्रूपं शुक्लभास्वरम् ॥

(२) शरीरस्य न चैतन्यं मृतेषु व्यभिचारतः ।
तथात्वं चेदिन्द्रियाणामुपघाते कथं स्मृतिः ॥

(३) अलौकिकस्तु व्यापारास्त्रिविधः परिकीर्तितः ।
सामान्यलक्षणो ज्ञानलक्षणो योगजस्तथा ॥

प्रश्नः ६ निम्नलिखितयोः कस्यचिदेकस्य निबन्धात्मकम् उत्तरं लिखत । (१०)

(१) अनुभूतिचातुर्विध्यं प्रदर्शयत।

(२) षड्विधसन्निकर्षान् निरूपयत।

चतुर्थान्वितिः

प्रश्नः ७ निम्नाङ्कितेषु दशानाम् अतिलघूत्तराणि लिखत । (१०)

(१) पदार्थाः कतिविधाः ?

(२) कर्माणि कतिविधानि ?

(३) द्रव्येषु गुणकर्मणोः कः सम्बन्धः ?

(४) ज्ञेयत्वादिकं कस्य साधर्म्यम् ?

(५) कारणं कतिविधम् ?

(६) समवायिकारणत्वं कस्य एव भवति ?

(७) गुणाः कतिविधाः ?

(८) जले कति गुणाः भवन्ति ?

(९) पृथिव्यां रसः कतिविधः प्राप्यते ?

(१०) पवने कः स्पर्शः मतः ?

(११) जन्यानां जनकः कः ?

(१२) अलौकिकः व्यापारः कतिविधः ?

(१३) सन्निकर्षः कतिविधः ?

(१४) न्यायमते कति प्रमाणानि स्वीक्रियन्ते ?

(१५) न्यायसिद्धान्तमुक्तावलीकारः कः ?

--००--